

Система управління економічною безпекою підприємств харчової промисловості

Дефініція поняття економічної безпеки у контексті підприємств харчової промисловості є недостатньо вивченою. Постійне зіставлення дії факторів, які загрожують економічній безпеці підприємствам харчової промисловості потребують створення системи моніторингу стану і динаміки розвитку галузі з метою своєчасного попередження небезпек та загроз і вживання необхідних заходів щодо захисту та протидії.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, харчова промисловість, загрози.

ФЕНЬ К.С.

Система управления экономической безопасности предприятий пищевой промышленности

Дефиниция понятия экономической безопасности в контексте предприятий пищевой промышленности недостаточно изученной. Постоянное сопоставление действия факторов, угрожающих экономической безопасности предприятий пищевой промышленности требуют создания системы мониторинга состояния и динамики развития отрасли с целью своевременного предупреждения опасностей и угроз и принятия необходимых мер по защите и противодействия.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, пищевая промышленность, угрозы.

FEN' K.S.

System of economic security management of food industry enterprises

Definition of the concept of economic security in the context of food industry enterprises is not sufficiently studied. A permanent comparison of the factors that threaten the economic safety of food industry enterprises requires the establishment of a system for monitoring the state and dynamics of the industry in order to timely prevent the dangers and threats and take the necessary measures for protection and counteraction.

Key words: economic safety of the enterprise, food industry, threats.

Постановка проблеми. Харчова промисловість – один з найбільших та найважливіших видів економічної діяльності в області. Вона є не тільки завершальною ланкою виробництва харчових продуктів, а й інтегратором ефективного функціонування всього продовольчого комплексу. Від рівня її розвитку, стабільності функціонування залежить стан економіки в області, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків, рівень життя населення.

Харчова промисловість є основною переробною ланкою агропромислового комплексу. Вона тісно пов’язана з сільським господарством виробничими зв’язками. Стабільне та ефективне функціонування підприємств з виробництва харчових продуктів та напоїв безпосередньо залежить від своєчасного та стабільного завантаження їхніх виробничих потужностей, що в свою чергу залежить від обсягів вироблення сільсько-господарської продукції.

Система управління безпекою підприємства контролює виробничо-господарські ресурси підприємства, при якому забезпечується найефективніше їх використання, успішному та вчасному протистоянню можливим ризикам та загрозам, що дасть можливість підприємству досягти поставлених цілей.

Аналіз досліджень та публікацій. Наукові основи дослідження управління економічною безпекою підприємства були закладені в працях Арженовського С. В., Баженова О. В., Васильчак С.В., Дейнеко Л.В., Клебанової Т.С., Судоплатова А.П., Скляр Е.В., Лекарева С.В., Пирумова В., Чикуркова А.Д., Черняк О.І. та інших.

В дослідженнях даної проблематики вивчається управління економічною безпекою підприємства, досліджуються передумови її зміцнення, але поглиблення досліджень напрямів мінімізації ризиків як передумови забезпечення економіч-

ної безпеки підприємств харчової промисловості вимагають подальших досліджень і напрацювань з огляду на мінливість зовнішнього середовища.

Мета статті полягає у досліженні і обґрунтуванні можливих шляхів системи управління економічною безпекою підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу. Питання економічної безпеки держави і суспільства є актуальними у всіх країнах світу. Для сучасного соціально-політичного та економічного стану України дуже важливою є цілеспрямована діяльність держави, рівнів законодавчої і виконавчої влади щодо забезпечення економічної безпеки країни та її громадян.

Кризовий стан економіки значно впливає, більш того, безпосередньо загрожує національним інтересам незалежної держави, надзвичайно актуалізує проблему її національної безпеки, в першу чергу такої її складової, як економічна. В сучасних умовах економічна безпека є такою, що визначає національну безпеку в цілому.

Розробляючи моделі і методи визначення рівня економічної безпеки, кожен науковець виходить зі свого власного тлумачення, бачення і розуміння цієї економічної категорії. Відповідно, підходи до визначення рівня економічної безпеки, представлені в літературі, варіюються від найзагальніших і абстрактних, до настільки спеціалізованих, що вони швидше є моделі окремих аспектів економічної безпеки.

Рівень економічної безпеки підприємства про-понується оцінювати за такими критеріями:

- за найгіршим значенням показника;
- за середнім значенням показників;
- по середньоквадратичному значення показників;
- за зваженим значенням показників.

У будь-якому випадку такий підхід не дозволяє отримати нових знань про розглянутому явищі або процесі, а це означає, що не може бути вико-

ристаний для моделювання динаміки його розвитку з усіма наслідками, що випливають.

В економічній літературі існують різні думки, щодо кількості та складу функціональних складових економічної безпеки підприємства. Загалом виділяють наступні складові економічної безпеки підприємства, див. таблицю. [5].

Високий рівенької складової економічної безпеки впливає на зростання іміджу підприємства, з іншого боку – позитивний імідж сприяє забезпечення економічної безпеки за кожною складовою окремо та підприємством у цілому.

Таким чином, доведено факт впливу іміджу на забезпечення його економічної безпеки, зокрема показано:

- взаємовплив іміджу та складових економічної безпеки підприємства;
- взаємну відповідність рівнів складових економічної безпеки та складових іміджу підприємства.

В розвитку різних галузей економіки є як загальні закономірності, так і специфічні особливості. Кожна галузь потребує специфічних умов, особливої технології виробництва, врахування своєрідних властивостей продукції, що виробляється тощо. Як зазначає Л.В.Дейнеко, найсуттєвішими специфічними формами прояву в харчовій промисловості загальних закономірностей розвитку промислового виробництва є:

Роль і значення у забезпеченні розширеного відтворення суспільного виробництва;

Техніко-економічні особливості її сировинної та матеріальної технічної бази;

Визначальні особливості кінцевої готової продукції [4, с. 38].

Зрушення, що відбулися в розвитку харчової промисловості України, призвели до зростання обсягів виробництва її продукції. Водночас, зменились обсяги споживання продуктів харчування населенням нашої держави. Значна частина підприємств харчової промисловості змінила форми власності. У цьому аспекті особливої ваги набу-

Складові економічної безпеки підприємства

Складові економічної безпеки підприємства	
Внутрішньовиробничі	Позавиробничі
Фінансова	ринкова
Інтелектуальна	інтерфейсна
Кадрова	інформаційна
Технологічна	екологічна
Правова	
Силова	

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

ває необхідність розв'язання таких основних проблем, як конкурентоспроможність та виробництво харчових продуктів у достатній кількості і забезпечення ними раціонального харчування населення.

В сучасний період ефективне функціонування та інтенсивний розвиток харчової промисловості можливий за таких умов: існування системи стабільного забезпечення продовольчою сировиною як визначального чинника розвитку підприємств; наявності сучасної матеріально-технічної бази підприємств; відносному зростанні платоспроможного попиту споживачів; випуску конкурентоспроможних продуктів харчування, що враховують потреби вітчизняного та зарубіжних продовольчих ринків.

До обстеження ділової активності суб'єктів господарювання Чернівецької області у 2016 році було залучено 1807 підприємств—юридичних осіб області, з них з видом економічної діяльності «сільське, лісове та рибне господарство» 493 підприємства, «промисловість» – 282 підприємства, «будівництво» – 132 підприємства, «оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» – 304 підприємства, «транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» – 96 підприємств, «неганансові та фінансові послуги» – 500 підприємств.

Найбільш значні фактори, що змінюють економічну безпеку підприємства, як зазначили керівники обстежених підприємств, це: загально-тактичне планування економічної безпеки – (46,3%),

стратегічне планування фінансово-господарської діяльності – (43,9% респондентів), планування економічної безпеки – (31,7%), тактичне планування фінансово-господарської діяльності – (29,3%), здійснення функціонального аналізу рівня економічної безпеки – (22%) (рис. 1.).

На думку керівників обстежуваних підприємств області найбільш пріоритетними складовими економічної безпеки вважаються: фінансова система економічної безпеки (70,7%), техніко-технологічна система економічної безпеки (43,9%) та інформаційна система економічної безпеки (31,7%) (рис. 1.2).

За результатами статистичного спостереження зі статистики діяльності підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів за 2016 рік у Чернівецькій області діяло 82 підприємства, що менше ніж у 2015р. на 3 підприємства. Усього на підприємствах з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів було зайнято 2846 осіб. Кількість залізничних працівників порівняно з 2015 роком на підприємствах зменшилась на 7,6% (на 234 особи). Витрати на оплату праці підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів в 2016 році становили 81281,3 тис. грн., що на 1046,4 тис. грн. більше, ніж у 2015 році. Підприємствами з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів було реалізовано продукції (товарів, послуг) на су-

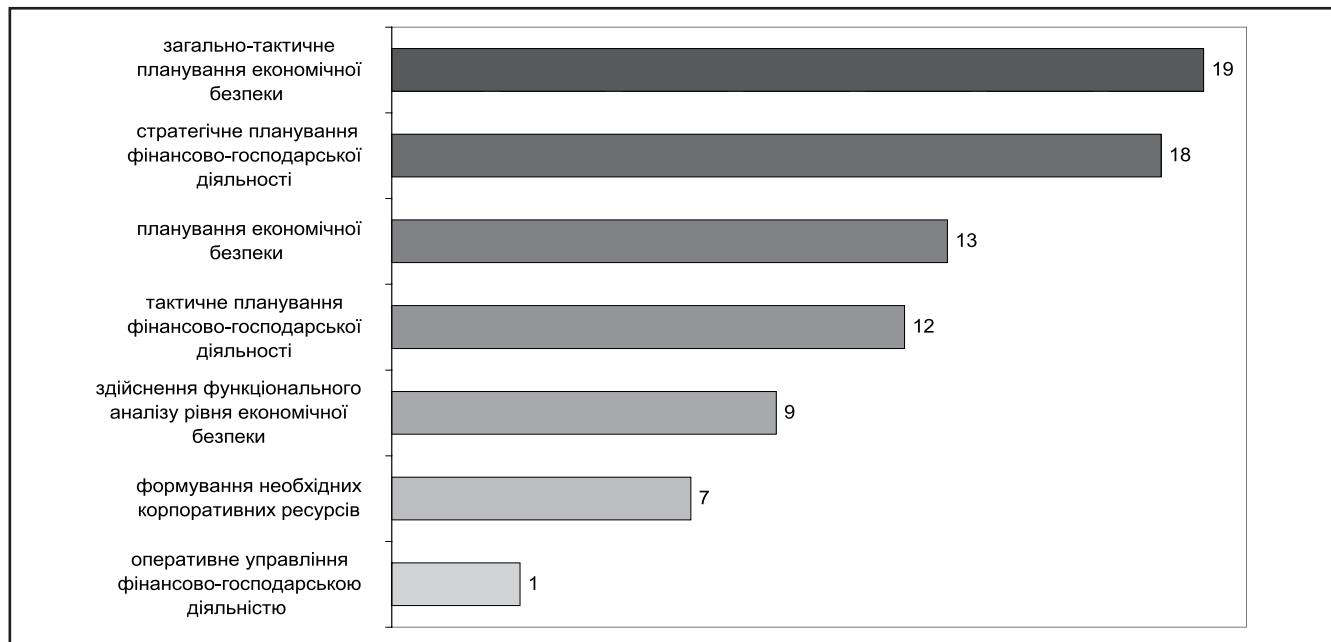
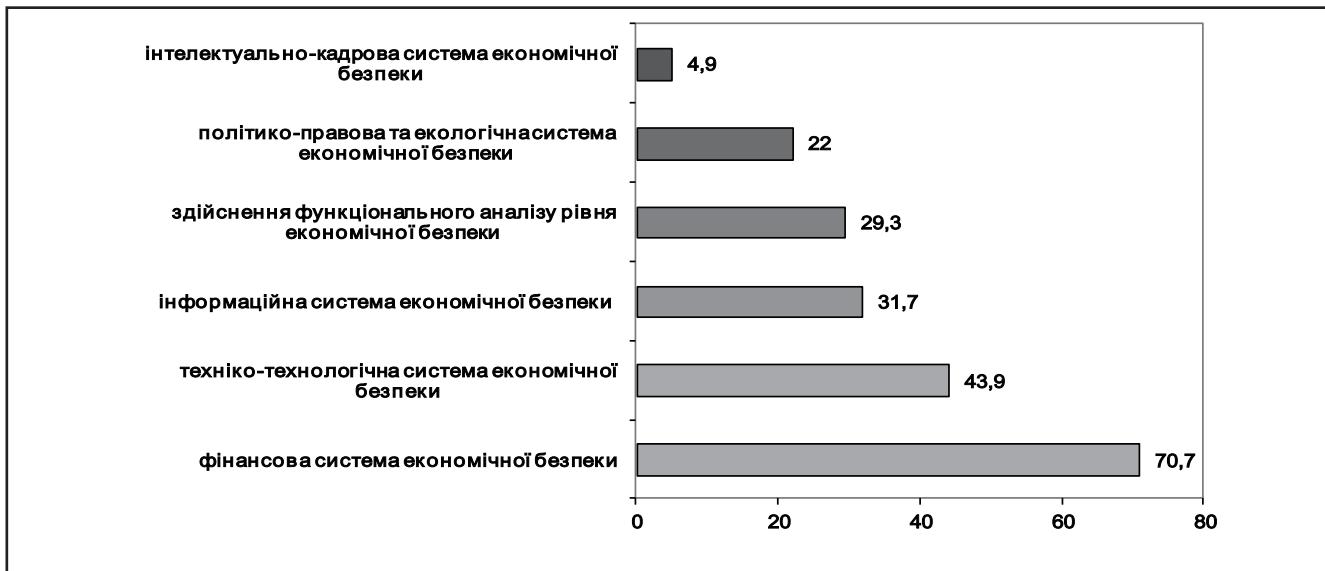

Рисунок 1. Фактори, що змінюють економічну безпеку підприємств

Джерело: складено за дослідженням автора

Рисунок 2. Складові системи економічної безпеки підприємств, %

Джерело: складено за дослідженням автора

му 1145919,0 тис. грн., що на 406856,0 тис. грн. більше, ніж у 2014 році..

За результатами роботи 2016 р. підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів отримано фінансовий результат до оподаткування в сумі 71,5 млн. грн. збитку (усього по промисловості – 87,8 млн. грн. збитку). У 2015р. питома вага прибуткових підприємств цього виду діяльності склала 63,0%, що на 6,4 в.п. більше, ніж у 2014р., загальні обсяги їх прибутку зросли в 1,7 раза. Решта підприємств були збитковими і одержали збиток в сумі 87,5 млн. грн.

Найбільші суми збитку отримали збиткові підприємства з виробництва харчових продуктів – 87,5 млн. грн. збитку. Серед них збитковими підприємствами з перероблення та консервування фруктів і овочів було отримано 78,4 млн. грн. збитку. Найбільші суми прибутку отримали підприємства з виробництва олії та тваринних жирів – 4,7 млн. грн.

Найбільша частка збиткових підприємств спостерігалась у виробництві молочних продуктів (66,7% від загальної кількості підприємств цього виду діяльності), найменша – у виробництві м'яса та м'ясних продуктів (26,7%).

У 2016р. рівень збитковості операційної діяльності підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів склав 3,1% (у 2013р. – 2,4%). Найбільший рівень збитковості спостерігався на підприємствах з виробництва молочних продуктів (48,9%) та з перероблення та консервування фруктів та овочів (27,2%).

Найвищого рівня рентабельності операційної діяльності досягнуто підприємствами з виробництва олії та тваринних жирів – 13,6% (у 2014р. рівень збитковості складав 4,3%) і з виробництва готових кормів для тварин – 5,4% (у 2014р. – 0,4%).

Проте, сучасні процеси, що відбуваються у виробництві харчових продуктів та напоїв, свідчать про відсутність системи якісного стабільного забезпечення продовольчою сировиною, наявність відстачуючої матеріально–технічної бази та низькі темпи її оновлення, збереження обмежень попиту внаслідок низької платоспроможності населення області.

Висновки

Ефективність функціонування харчової промисловості значною мірою залежить від структури ресурсів, які вона споживає. Основними стратегічними напрямами зміни структури сировинних ресурсів, що споживаються харчовою промисловістю, мають стати:

- поліпшення якісних показників сільськогосподарської сировини, яка використовується у виробництві продуктів харчування;
- використання нетрадиційних видів сировини, харчових добавок, барвників тощо;
- максимальне зменшення залежності від імпортних сировинних ресурсів (насамперед, таро-пакувальних матеріалів);
- забезпечення комплексної переробки сировини та мінімізації її витрат.

Підприємства з виробництва харчових продуктів та напоїв області намагаються створювати умови

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

для більш економічних витрат сільськогосподарської сировини в результаті комплексної переробки та використання відходів та побічних продуктів для годування тварин та птахів. Інтенсивний розвиток переробної промисловості на базі нової техніки та технологій може дозволити підвищити забезпеченість населення вітчизняними продуктами харчування.

Список використаних джерел

1. Губенко В.І. (2001) Зовнішньоекономічні пріоритети стратегії АПК: лібералізація, протекціонізм, економічна безпека // Екон. механізм ефект. функціонування АПК: Кол. Монографія у двох томах. Т. 2 / За ред. П.Т. Саблука, В.Я.Амбросова, Г.Є.Мазнєва. К. 817 с.
2. Губенко В.І. (2002) Гармонізація вимог ГATT/SOT щодо лібералізації і протекціонізму зовнішньоекономічної діяльності // АгроЯнком. №10–12. С. 53–55
3. Гудзінський О.Д. (1996) Менеджмент у системі агробізнесу. – Київ: ІАЕ. 342с.
4. Дейнеко Л.В. (1999) Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень: Проблеми теорії і практики. К.: Знання. 331 с.
5. Козаченко А.В., Пономарев В.П., Лященко А.Н. (2003) Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення: монографія. К. Видавництво «Лібра», 280.
6. Пономаренко В.С., Кавун С.В. (2008) Концептуальні основи економічної безпеки. Монографія. Харків: Вид. ХНЕУ. 256
7. Новикова О.Ф., Потоколенко Р.В. (2006) Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення. Інститут економіки промисловості НАН України. Донецьк Іздательство «Прима». 407с.
8. Лоханова Н. (2005) Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку. Економіст. (№2). 52 – 56.
9. Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. (2006) Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство. За ред. В.Гейця. Харків: ВД «ІНЖЕК». 240
10. Васильців Т.Г. (2008) Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізм зміцнення: монографія. Львів: Вид-во «Арал». 386
- АПК: Кол. Monograph in two volumes. T. 2 / Ed. P.T. Sabluk, V.Ya. Ambrosov, G.M. Maznev. K. 817 p.
2. Gubenko V.I. (2002) Harmonization vimog GATT / SOT shodo liberalizatsii i protektsionizmu zovnischnoe ekonomichnoi diyalnosti // Agroinkom. №10–12. Pp. 53–55
3. Gudzinsky O.D. (1996) Management of the agribusiness system. – Kyiv: IAЕ. 342s.
4. Deineko L.V. (1999) The development of the Kharkov Promyslovost Ukrayini in the customs of the Rinkovych reposition: The problems of theory and practice. K : Znannya. 331 sec.
5. Kozachenko AV, Ponomarov VP, Lyashchenko AN (2003) Economical bake-free pidprietstva. Сутність і механізм забезпечення: монографія. K. Vidavnitsvo «The Libra», 280.
6. Ponomarenko VS, Cavun S.V. (2008) Conceptual basis of economical bake-off. Monograph. Харків: View. KNEU. 256
7. Novikova OF, Potokolenko R.V. (2006) Economical bake-free: conceptually viznachennya mekhaniزم zabezpechennia. Інститут економіки промисловості НАН України. Donetsk The purport of Prima. 407s.
8. Lokhanova N. (2005) The management system of the camp economical bake-free pidprietstva: problemni pitninya, kontsitsiya rozvitku. Economist. (No. 2). 52 – 56.
9. Geets VM, Kizim MO, Klebanova TS, Chernyak O.I. (2006) Modeluvannya ekonomichnoi bezpeki: power, reg., Pidprietstvo. For Ed. V.Geytsya. Khar'k: VD «INJEK». 240
10. Vasiltsov TG (2008) Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізм зміцнення: the monograph. Lviv: View of the Aral Sea. 386

Дані про автора

Фень Катерина Сергіївна,

асpirант Подільського державного аграрно-технічного університету

e-mail: Fenkat4@gmail.com

Данные об авторе

Фень Екатерина Сергеевна,

аспирант Подольского государственного аграрно-технического университета

e-mail: Fenkat4@gmail.com

Data about the author

Fen' Katerina,

postgraduate student of Podilsky State Agrarian Technical University

e-mail: Fenkat4@gmail.com

References

1. Gubenko V.I. (2001) Зовнішньоекономічні пріоритети стратегії АПК: лібералізація, протекціонізм, економічна безпека // Econ. mechanizm efect. functiounuvannya